

MARIJANA BELAJ

SVECI JURAJ I ANTUN PADOVANSKI U ŽIVOTU KRIVOPUĆANA

Marijana Belaj
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
HR 10000 Zagreb

UDK: 235.3(497.5 Krivi Put)
398.3(497.5 Krivi Put)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 2004-12-31

Na temelju gradiva prikupljenog u selima i zaselcima na području Krivoga Puta kod Senja u radu se raspravlja o štovanju svetaca kao dijelu pučke pobožnosti toga kraja s etnološkog stajališta. Naglasak rada je na prisutnosti svetaca Jurja i Antuna Padovanskog u životu puka. Na kraju rada donose se neke opće značajke štovanja svetaca i pučke pobožnosti uopće u istraženom području.

Uvod

Štovanje svetaca i njihova prisutnost u svakodnevnom životu vjernika bila je jedna od tema istraživanja u selima i zaselcima na području Krivog Puta kod Senja u svibnju 2004., provedenih u sklopu znanstvenog projekta *Identitet i etnogeneza primorskih Bunjevaca*.¹ Lokalitete obuhvaćeni ovim istraživanjem bili su Krivi Put, Podbilo, Šojatski Dolac, Pavići, Prpići, Lucići i Veljun.²

¹ Voditeljica projekta je doc. dr. sc. Milana Černelić s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

² Gradivo sam prikupila u suradnji sa studenticom etnologije Ivanom Vuković. Transkripti razgovora s kazivačima u navedenim lokalitetima pohranjeni su pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Štovanje svetaca (*dulija*³) promatrat će se kao dio pučke pobožnosti, i to sa stajališta etnologije, a ne će biti riječi o teološkim pitanjima vezanim uz svece. Pod pučkom pobožnošću podrazumijevam neslužbena i nepropisana religijska vjerovanja, čine i stilove,⁴ odnosno izvanliturgijske i neliturgijske oblike kršćanskog bogoštovlja.⁵ Važna je značajka pučke pobožnosti njezina ukorijenjenost u određene povijesne zajednice i zemljopisne lokalitete, te često konzervativnost prema promjenama koje nameću nelokalni autoriteti.⁶ Ovim radom nastojala sam naznačiti samo neke smjernice u dobivanju odgovora na moguće razloge ukorijenjivanja pojedinih svetaca u vjerovanje Krivopučana. Više me je zanimalo u kojim se prigodama vjerovanje u svece javlja i kako se ono izražava. Iako se pučka pobožnost iskazuje u raznovrsnim prigodama i raznovrsnim izričajima,⁷ težište ovoga rada samo su oni koje su ispitanici sami isticali. Također je važno napomenuti da najveću popularnost među svecima na području Krivoga Puta ima Majka Božja Snježna, kojoj je posvećena krivoputska crkva. Nadalje, često se u osobnim pobožnostima pojavljuje i Majka Božja Krasnarska – prema kazivanjima, drugi lik Majke Božje. Čini se da lokalno svetište posvećeno Majci Božjoj Snježnoj, ali i blizina hodočasničkog svetišta u Krasnom, posvećenog Majci Božjoj Krasnarskoj, uvelike utječu na manju popularnost ostalih svetaca u pobožnosti. No, Majka Božja, iako je bila dio istraživanja, u ovome je radu iz već navedenog razloga izostavljena.

Ispitivanjem kazivača o pobožnosti prema nekom svecu nužno se zadire u kazivačevu intimu. Stoga u pojedinim dijelovima ovoga rada, osobito pri kraju, uz takve podatke ne navodim imena kazivača iz etičkih razloga.

Sveci u svakodnevnom životu Krivopučana

Sveci su u svakodnevnom životu vjernika prisutni na mnogo načina. Primjerice, pojedini su spomendani svetaca zbog svojega prikladnog smještaja u kalendaru ili pak prikladnog smještaja u prepoznatljivo klimatsko razdoblje odabrani za tzv. "ključne dane".⁸ Često takve dane prate izreke u kojima se

³ Grč. δούλος: "rob, sluga" > δουλεία: "ropstvo, služba"; u kršćanskoj frazeologiji: štovanje iskazano "slugama Božjim", tj. svecima. U ovaj rad nije uključeno štovanje Majke Božje ili *hiperdulija*. Tu su temu iznijele Marija Kulišić i Ivana Vuković u ovome broju *Senjskog zbornika*.

⁴ E. BADONE, 1990, 4, 6.

⁵ F. E. HOŠKO, 2001, 383.

⁶ W. A. CHRISTIAN Jr., 1981, 178

⁷ usp. W. A. CHRISTIAN Jr. 1989, 120; F. E. HOŠKO, 2001, 383; J. JUKIĆ, 1988, 81.

⁸ M. SIJERKOVIĆ, 1996, 31-32.

spominje svetac. Ipak, spominjanje spomendana, odnosno svetaca u izrekama ne mora uvijek biti i potvrda o štovanju tih svetaca – katkada to ukazuje samo na odabir pojedinih dana kao ključnih u godišnjem ciklusu.

Pojedini spomendani svetaca u pučkome agrarnom kalendaru ključni su dani kada započinju ili svršavaju kakve poljoprivredne obveze. Na području Krivoga Puta, primjerice u Podbilo⁹, jedan je od takvih dana spomendan sv. Vida (15. 6.), do kada mora biti zasijan kupus (*prisod*), a k tomu se na taj dan ne smije kositi, nego na *Petrovu* (29. 6.). Također je važan dan sv. Martina (11. 11.), jer se tada prestaje s lovom i poljoprivrednim radovima, o čemu govori izreka: "Sv. Martin, pušku na klin, vole pod pod [tavan], jaram na pod."¹⁰ Pojedini su spomendani svetaca i ključni dani u pučkoj meteorologiji, kada se predviđaju klimatske promjene. Mnoštvo se takvih dana spominje i u istraženom području: "Sv. Luca [13. 12.] na vratima kuca"¹¹; "Sv. Kata [25. 11.] zatvara vrata"¹²; "Sv. Matija [24. 2.] led razbija"¹³; "Vid moči, Petar suši"¹⁴, što objašnjava ranije navedenu zabranu kosidbe na Vidovo i njezin početak na Petrovo. Zabilježila sam i izreke "Sv. Josip drvo kuca, od drveta kora puca"¹⁵ i "Sv. Josip puc, drvo kuc"¹⁶, koje su povezane sa široko rasprostranjenim vjerovanjem na gotovo cijelom području Krivoga Puta da je sv. Josip zaštitnik šume, odnosno *šumski svetac*¹⁷ koji na Josipovo (19. 3.) kucka čekićem o stabla unoseći tako u njih *mezgru* (vegetaciju), što se vremenski podudara s bujanjem prirode u to doba godine. Značenjski sličnim se doima i vjerovanje vezano uz sv. Jurja (23. 4.), o čemu će biti riječi kasnije.

O štovanju svetaca govori i dodjeljivanje imena djeci prema nekom odabranom svecu. Na području Krivoga Puta nitko nije potvrdio takav odabir

⁹ Anka Šolić, Podbilo.

¹⁰ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Kata Pavelić *Burgijina* ili *Medonjina*, Pavići; Eleonora Prpić, Veljun.

¹¹ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put.

¹² Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Marija Krmpotić *Marićeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac.

¹³ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put.

¹⁴ Anka Šolić, Podbilo; Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put.

¹⁵ Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići.

¹⁶ Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo.

¹⁷ Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Joso Krmpotić, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo.

imena djetetu, no imendani se slave, primjerice, tako da neki Ivan slavi imendan na spomendan sv. Ivana koji je kalendarski najbliži njegovu rođendanu.¹⁸

Uz pojedine svece, odnosno na njihov spomendan, katkada vrijede zabrane nekog rada, što također može uputiti na štovanje sveca kao i na sadržaj toga štovanja. Jedan od svetaca uz čiji se dan vežu vrlo stroge zabrane na cijelome području Krivoga Puta, jest sv. Ilija. Vjeruje se da on može biti vrlo opasan svetac ako se na njegov spomendan (20. 7.) zabija *stožina* u zemlju¹⁹ ili se sijeno nalaže na *voz* ili stavlja u *pod*²⁰. Sv. Ilija će tada, kako se vjeruje, udariti gromom i zapaliti sijeno. Katkad se zabrana proširuje i na sljedeća dva dana (Sv. Danijel prorok – 21. 7. i Sv. Marija Magdalena – 22. 7.), a sva se tri zajedno nazivaju *ognjenim danima*.²¹ Uz sv. Luciju, prema vjerovanju zaštitnicu očiju, vezana je zabrana ručnoga rada na njezin spomendan (13. 12.) – ne šije se, ne krpa i ne plete.²² Također, postojala je zabrana sječe stabala od Josipova do Miholja (29. 9.),²³ dakle u razdoblju od prolistavanja do otpadanja lista.

Osim navedenih svetaca u selima i zaselcima Krivoga Puta spominju se još neki. Jedan je od njih i sv. Ivan Krstitelj, no nisam naišla na neka vjerovanja vezana uz njega, već samo na sjećanja kako su na njegov dan (24. 6.) djevojke gatale o udaji bacajući vjenčić od ivančica na krov kuće.²⁴ Spominje se i sv. Nikola kao zaštitnik putnika, zbog čega mu se mole oni koji kreću na put,²⁵ a

¹⁸ Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac.

¹⁹ Anka Šolić, Podbilo; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Ana Šojat *Švabina* i Ante Šojat, Šojatski Dolac; Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Josko Krmpotić, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun; Kata Pavelić *Burgijina* ili *Medonjina*, Pavići; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići.

²⁰ Anka Šolić, Podbilo; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Marija Krmpotić *Maričeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac; Josko Krmpotić, Veljun; Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun.

²¹ Marija Krmpotić *Maričeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac; Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Josko Krmpotić, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun; Kata Pavelić *Burgijina* ili *Medonjina*, Pavići.

²² Anka Šolić, Podbilo; Kata Pavelić *Burgijina* ili *Medonjina*, Pavići; Ana Šojat *Švabina* i Ante Šojat, Šojatski Dolac; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun.

²³ Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Josko Krmpotić, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markin*, Veljun; Kata Pavelić *Burgijina* ili *Medonjina*, Pavići; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo.

²⁴ Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun; Marija Krmpotić *Maričeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac.

²⁵ Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Josko Krmpotić, Veljun; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići.

spominje se i njegov dan (6. 12.), kad se darivalo djecu u čizmice.²⁶ Sveti Marko je, kako se vjeruje, zaštitnik polja²⁷ koji donosi plodnost zemlji, a molilo se da padne kiša na Markovo (25. 4.) *jer je to onda pravi blagoslov.*²⁸ Nastojalo se i ne lijegati na travu dok ne prođe Markovo.²⁹ O svecima Jurju i Antunu Padovanskom govorilo se u gotovo svakoj kući, stoga su i odabrani za težište ovoga rada.

Sveci Juraj i Antun Padovanski u krivoputskoj pobožnosti

Sveti Juraj je u vjerovanjima Veljunjana, poput sv. Marka, zaštitnik polja³⁰ te je prije 60-ak godina bilo rašireno vjerovanje da donosi plodnost zemlji.³¹ Osim toga, u Prpićima se navodi da je zaštitnik konja, a u Veljunu³² i Lucićima da je općenito zaštitnik stoke. Kazivači u Krivome Putu i u Šojatskom Dolcu ne znaju je li sv. Juraj zaštitnik stoke, no njegov se dan u ovim lokalitetima obilježava u vezi sa stokom, kako ćemo kasnije vidjeti. Anka Šolić iz Podbila, iako navodi obilježavanje spomendana sv. Jurja u vezi s postupcima sa stokom, zaštitnikom stoke smatra sv. Antuna Padovanskog.

Na spomendan sv. Jurja u crkvi Majke Božje Snježne u Krivom Putu nema posebne mise. Ipak, među stanovništvom sela i zaselaka na području Krivoga Puta dan sv. Jurja raznoliko se obilježava, uglavnom u skladu s gore navedenim vjerovanjima vezanim uz sv. Jurja. U tom raznolikom obilježavanju ipak postoje neke pravilnosti. Primjerice, Milan Prpić *Markina* iz Veljuna ovaj spomendan naziva *domašnjakom*, odnosno spomendanom koji se obilježava zabranom rada samo do mise na taj dan, dok je nakon mise dopušteno sve raditi. Slavka Krmpotić iz Veljuna navodi pak da se uopće nije radilo, a tko je bio voljan, odlazio bi u crkvu u Sv. Juraj. No, najrašireniji čin kojim se obilježava ovaj dan je blagoslov stoke³³ koja, kako Veljunari navode, tada prvi put izlazi iz staje.

²⁶ Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

²⁷ Slavka Krmpotić, Veljun; Jula Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Joso Krmpotić, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

²⁸ Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

²⁹ Milan Prpić *Markina*, Veljun.

³⁰ Slavka Krmpotić, Veljun.

³¹ Jula Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, r. 1936.; Joso Krmpotić, Veljun.

³² Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

³³ Anka Šolić, Podbilo; Marija Krmpotić *Marićeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac; Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Jula Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Joso Krmpotić, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

Stoka se blagoslivlja blagoslovljenom vodom i grančicom. Voda koja se za to koristi, blagoslovljena je ili na Cvjetnicu ili oko Nove godine ili bilo kada – kazivači govore da to nije važno. U Veljunu neki navode da se voda nije koristila pri blagoslivljanju.³⁴ Grančica je blagoslovljena na Cvjetnicu i gotovo uvijek se radi o drijenovini,³⁵ osim što Slavka Krmpotić iz Veljuna spominje maslinovu grančicu, a kazivači iz Krivoga Puta govore da se ona jednostavno taj čas otkine (pa nije blagoslovljena). Postupak blagoslova bio je vrlo jednostavan: grančicom se sva stoka lagano udari (*izrene*), a vodom se poškropi staja. Milan Prpić *Markina* iz Veljuna istaknuo je da se pritom izgovara: "Blagoslovija te Bog svemogućí, stvoritelj neba i zemlje i očuva narod, stoku i zemlju od nečastivih i nereda, tuče, grada..." Ostali kazivači tvrde da se pritom ništa posebno nije izgovaralo, već se stoka samo potjerala van. Jedino Anka Šolić iz Podbila navodi da su ovaj blagoslov radile isključivo gazdarice.

Malo drukčiji blagoslov spominje kazivač Ivan Krmpotić *Šoparin* iz Šojatskog Dolca te Veljunari Jula i Krešimir Krmpotić *Econjini* i Joso Krmpotić. Oni, naime, navode kako se stoka blagoslivljala rasolom koji se čuvao u boci od zime, kada se kuhalo svinjsko meso u kiselom kupusu. Ivan Krmpotić *Šoparin* navodi da se to kuhalo oko Božića ili ranije, dok spomenuti Veljunari navode vrijeme oko poklada. Također, između ovih kazivača postoje manja odstupanja u opisu kako se to radilo. Kazivač iz Šojatskog Dolca ističe kako je gazdarica škropila tim rasolom obilazeći kuću i staju, a Veljunari govore da su gazdarice rasolom mazale njuške stoci. Postupak se provodio, kako svi ovi kazivači spominju, radi zaštite od ugriza zmije ili pak da nešto nepoželjno ne ulazi u staju i podrum (Šojatski Dolac) ili da ne bi stradala vimena (Veljun). Istodobno bi se, kako svi navode, uz to nosila zažarena maslinova grančica *da malo dimi*. Grančica je morala biti blagoslovljena na Cvjetnicu. Prema Ivanu Krmpotiću *Šoparinu* njome bi se pomazalo i blago po njušci da ga ne ugrize zmija, a pritom se križalo i govorilo *Otac i Sin i Duh Sveti*. Njegova je supruga, Marija Krmpotić *Marićeva*, uz maslinovu grančicu palila i češnjak *da se bolje dimi*. Kazivači iz Veljuna nisu željeli reći što se pri ovom postupku govorilo.

Eleonora Prpić navodi da je gazdarica taj dan na svakom govedu pri izlasku iz staje blagoslovljenom šibom napravila znak križa. Šiba, drijenova ili maslinova, morala je biti blagoslovljena na Cvjetnicu. Potom je pastir, koji je vodio stoku na ispašu, uzeo od gazdarice tu šibu i nije ju smio izgubiti, već ju je

³⁴ Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

³⁵ Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Anka Šolić, Podbilo.

morao vratiti. Šiba se mogla i slomiti, ali je morao donijeti makar komadić od nje. Šiba se poslije stavila na gredu u staji, iznad blaga.³⁶ Vjerovalo se da će se blago gubiti kroz cijelu godinu ako pastir ne donese šibu natrag. Ako ju pastir donese, vjerovalo se da će blago i bez njega znati doći kući.

Mnogi od ovih kazivača koji su govorili o blagoslovu stoke na Jurjevo, više to ne rade iz jednostavnog razloga, kako je navela Anka Šolić iz Podbila, jer više nemaju krave, volove, magarce i dr. Također, ne znaju zašto se to radilo baš na Jurjevo, no ističu, da je to, kako navode, "staro" ili "oduvijek".

Stoci se od Jurjeva zabranjuje ići na pašu *širom* po livadama, kako bi se sačuvalo livade za kosidbu. Nakon kosidbe stoka ponovno može slobodno pasti po livadama.³⁷

Na Jurjevo je u ovom kraju također vrlo raširena zabrana oranja vlastite zemlje vlastitom stokom, no vlastita se stoka može ponuditi susjedu za oranje.³⁸ Kao razlog poštivanja ove zabrane navodi se da "se tako radi, jer su tako radili i njihovi stari"³⁹ ili da je to za sreću blaga⁴⁰. Marija i Ivan Prpić *Kavaričini* iz Lucića spominju da su se na Jurjevo raskivali konji da "ne vrijeđaju zemlju".

Uz spomendan sv. Jurja često se na ispitivanom području spominjalo proricanje o budućem vremenu. Govori se i vjeruje da slijedi dobra godina ako je sv. *Juraj došao na zelenom konju, a ako dođe na crnom konju, godina će biti nerodna i loša.*⁴¹ Kao što su neki kazivači objasnili, radi se o tome da na Jurjevo gledaju u šumu (*goru*) je li prozelenila ili nije.⁴²

³⁶ Maslinove grančice, blagoslovljene na Cvjetnicu i zataknete za gredu u staji, spominju i kazivači iz Krivoga Puta, no nevezano uz blagoslov na Jurjevo. Prema njihovu kazivanju, njezina je namjena unošenje *malo blagoslova* u staju i čuvanje staje i stoke od zla. Takve sam grančice vidjela i u nekim stajama na području Mrzlog Dola.

³⁷ Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Kata Pavelić *Burgijina*, Pavići; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići; Marija Prpić *Kavaričina* i Ivan Prpić *Kavarica*, Lucići; Eleonora Prpić, Veljun.

³⁸ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Marija Krmpotić *Marićeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac; Ana Šojat *Švabina* i Ante Šojat, Šojatski Dolac; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun; Kata Pavelić *Burgijina*, Pavići; Marija Prpić *Kavaričina* i Ivan Prpić *Kavarica*, Lucići.

³⁹ Marija Krmpotić *Marićeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin*, Šojatski Dolac; Kata Pavelić *Burgijina*, Pavići.

⁴⁰ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun.

⁴¹ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Kata Pavelić *Burgijina*, Pavići; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići;

Iako većina kazivača govori da se oko Jurjeva nisu palile vatre, Veljunari Mara i Luka Krmpotić *Brndini* te Eleonora Prpić spominju ih. Potonja kazivačica navela je da joj je *baba* pričala kako su se navečer uoči Jurjeva vatre palile oko kuće, ispred štale i na križanjima putova. Prvo dvoje kazivača naveli su pak da je na početku toga dana cijelo selo na jednome mjestu palilo vatru. U tome su sudjelovali uglavnom mladi iz sela, koji su vatru i preskakivali. No, to se nije radilo, kako su naveli, ni zbog čega drugog, nego iz zabave.

Svetome Antunu Padovanskom je u vjerovanjima na ovome području najčešće dodijeljena uloga zaštitnika stoke.⁴³ Mnogi su kazivači istaknuli da vjerovanje u sv. Antuna kao zaštitnika stoke postoji *od starine* ili *oduvijek*.⁴⁴ Prema sjećanju jedne kazivačice⁴⁵ njezina je majka svaki dan prije zajedničke večere zazivala sv. Antuna da *odškapula blago od zmije, vuka, ujidi, tata, škrape...* Osobito se molilo nakon što se nešto dogodilo, primjerice, *od ujida* nakon što je zmija ugrizla kravu. Kazivačica se, na žalost ne sjeća majčine molitve, no sjeća se njezine svakodnevne važnosti: (...) *večera – nema, čekaš ko zeban sunca da će ti dat ono pojest, ali mora se ić prije molit. I onda je ona [majka] to sazivala. Ja ni ne znam.* Vjerovanje u sv. Antuna kao zaštitnika stoke i sama je preuzela, moleći ga da spasi blago od svakoga zla, i izgovarajući pritom uobičajene molitve poput *Očenaš* ili *Zdravomariju*.

Sv. Antuna se zamolilo da čuva stoku kad se odvede na pašu,⁴⁶ a osobito ga se molilo za pomoć kad je stoka bolesna ili kad se treba oteliti krava.⁴⁷

Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun.

⁴² Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Milan Krmpotić *Zekonja*, Veljun.

⁴³ Anka Šolić, Podbilo; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Mario Taboga, Šojatski Dolac; Ana Šojat *Švabina* i Ante Šojat, Šojatski Dolac; Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Joso Krmpotić, Veljun; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun; Kata Pavelić *Burgijina*, Pavići; Ana Prpić *Matoš* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići; Marija Prpić *Kavaričina* i Ivan Prpić *Kavarica*, Lucići.

⁴⁴ Anka Šolić, Podbilo; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo; Kata Pavelić *Burgijina*, Pavići; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići; Marija Prpić *Kavaričina* i Ivan Prpić *Kavarica*, Lucići; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun.

⁴⁵ Anka Šolić, Podbilo.

⁴⁶ Julia Krmpotić *Econjina* i Krunoslav Krmpotić *Econja*, Veljun; Joso Krmpotić, Veljun.

Osim molitve *Očenaš*,⁴⁸ pritom su se izgovarali jednostavni zazivi poput: *Sveti Ante, očuvaj blago*⁴⁹ ili *Sveti Ante, pomози da se riješi*⁵⁰ kad bi se trebala krava oteliti.

Osim što je, prema vjerovanjima, sv. Antun zaštitnik sve stoke, Eleonora Prpić iz Veljuna, uz navedeno, još posebno naglašava njegovu ulogu čuvara ovaca, kojega su nastojali *umilostiviti* tako što bi prigodom šišanja ovaca na vrhu glave i repa ostavili par pramenova runa sv. *Anti za šlake*.

Samo su Mara i Luka Krmpotić *Brndini* iz Veljuna spomenuli da se sv. Antunu na njegov blagdan plaćala misa kako bi očuvao stoku od zla.

Danas se sv. Antunu manje moli za pomoć oko stoke, jer, kako je to primjerice objasnila Anka Šolić iz Podbila, malo tko ima stoku. No, sv. Antun je u vjerovanjima pomoćnik u raznim nevoljama, što se pokazalo i na ovome području. Spomenuta kazivačica navodi da mu se molila i kad je rađala: *Sveti Ante budi mi u pomoći*, ili: *O sveti Ante, odškapulaj me od svakog zla i da mi se on živ i zdrav rodi*. Nije sigurna je li joj *to sveti Ante dao*, no istakla je kako je rodila četvero djece kod kuće i porodi su prošli brzo i bez posljedica. Marko Pavelić *Mijatina* iz Podbila smatra ga pak zaštitnikom zdravlja.⁵¹

Opće poznata uloga sv. Antuna kao pomoćnika u pronalaženju izgubljenih stvari spomenuta je samo u anegdoti koju je ispričao jedan kazivač iz Krivoga Puta. Naime, neki je čovjek izgubio novčanik (*briktaš*), pa mu je jedna *baba* rekla da zagovara sv. Antuna i da će ga naći. Ovaj joj je odgovorio da nije sv. Antun lovački pas, pa da traži *briktaš*.

Jedino kazivači Marija Krmpotić *Marićeva* i Ivan Krmpotić *Šoparin* iz Šojatskog Dolca te Milan Krmpotić *Zekonja* iz Veljuna sv. Antunu ne pripisuju ikakvu ulogu, niti im je ona poznata.

I spomendan sv. Antuna obilježen je nekim postupcima koji ga povezuju sa stokom. Primjerice, Kata Pavelić *Burgijina* iz Pavića spominje zabranu rada sa svojom stokom na svojoj zemlji (moglo se sa svojom stokom raditi na tuđoj zemlji), dok neki drugi kazivači⁵² ističu zabranu samarenja konja na taj dan, što bi značilo zabranu bilo kakvog rada s njima. Također se spominje zabrana bilo

⁴⁷ Anka Šolić, Podbilo; Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići; Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun; Eleonora Prpić, Veljun.

⁴⁸ Anka Šolić, Veljun; Marko Pavelić *Mijatina*, Podbilo.

⁴⁹ Mara Krmpotić *Brndina* i Luka Krmpotić *Brnde*, Veljun.

⁵⁰ Ana Prpić *Matoševa* i Milan Prpić *Matoš*, Prpići.

⁵¹ Podatak sam dobila od etnologinje Aleksandre Vlatković, istraživačice na spomenutom projektu.

⁵² Anka Šolić, Podbilo; Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put; Milka Prpić *Markina* i Milan Prpić *Markina*, Veljun.

kakvoga rada na zemlji.⁵³ Kazivači ne znaju zašto postoji ta zabrana, no ne vjeruju da bi se njezinim kršenjem dogodilo kakvo zlo. Ističu da to čine zato što su i njihovi stariji članovi obitelji tako radili.⁵⁴

U Krivome Putu kazivači spominju jedan postupak na spomendan sv. Antuna, koji je u nekim pojedinostima sličan onome navedenom ranije, u vezi sa sv. Jurjem.⁵⁵ Krivopučani, naime, navode da se dan uoči Sv. Antuna skuha zelje i meso. Zelje se sljedeći dan, na sv. Antuna, daje stoci, a rasolom od toga jela namažu joj se njuške. Postupak se provodi, kako se vjeruje, protiv ugriza zmije ili protiv bilo čega od čega bi stoka mogla uginuti. Kazivači ne znaju za kakvo objašnjenje toga postupka, već ističu da vjeruju u njegovu djelotvornost. Posjednici stoke postupak provode i danas, osobito, kako navode Krivopučani, oni stariji.

*
* *

Nakon ovih iznesenih podataka o svecima Jurju i Antunu u životu stanovnika sela i zaselaka na području Krivoga Puta valja napomenuti da se u istraživanjima posvetila pozornost još nekim pojedinostima koje bi mogle pružiti spoznaja o pobožnosti prema ovim svecima. Tako sam, primjerice, ispitivala o sličicama ovih svetaca, no gotovo uopće nisam dobila potvrde o njihovu posjedovanju. Kazivačica Anka Šolić je jedina navela podatak o tome, iznoseći zanimljivu priču kako je imala sličicu sv. Antuna u novčaniku, koju je izgubila upravo na dan sv. Antuna. Slike ovih dvaju svetaca mogle su se naći i u kućama, no kako se pokazalo, više kao ukras nego kao odraz osobne pobožnosti prema njima. Valja također napomenuti da bi istraživanja valjalo nadopuniti i promatranjem zbivanja na same spomendane svetaca Jurja i Antuna. Osobito ovdje mislim na zbivanja uokolo kipa sv. Antuna u crkvi Majke Božje Snježne u Krivome Putu. Naime, čak i tijekom proslave blagdana Majke Božje Snježne zabilježeno je da su neke mještanke Krivog Puta posebno izrazile pobožnost i sv. Antunu kraj njegova kipa u crkvi Majke

⁵³ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put.

⁵⁴ Mara Tomljanović *Isanova*, Krivi Put; Gojko Tomljanović, Podbilo; Vlade Filipović, Krivi Put.

⁵⁵ Eleonora Prpić iz Veljuna također navodi sličan postupak, no, prema njezinu kazivanju, on se provodio na Čistu srijedu. Rasolom od zelja i mesa, koje se kuhalo na pokladni utorak, drugi bi dan ujutro, na Čistu srijedu, prije nego što stoka izlazi iz staje, gazdarica mazala njuške govedima. Ako je obitelj imala ovce, gazdarica bi dolila u rasol vode i dala ovcama da to piju. Kako kazivačica navodi, postupak se provodio protiv ugriza zmije.

Božje Snježne.⁵⁶ Iako su sudjelovale u proslavi blagdana Majke Božje Snježne, kupljenu svijeću zapalile su podno kipa sv. Antuna Padovanskog, a ne kraj kipa lokalne zaštitnice Majke Božje Snježne.

Značajke krivoputske pobožnosti

Kada govorimo o štovanju svetaca (*dulija*), na području Krivoga Puta najomiljeniji su sveci Juraj i Antun Padovanski. Njih su kazivači u prvome redu povezali sa stokom – bilo da su izričito prepoznati kao zaštitnici stoke bilo da se ta veza iščitava u nekim postupcima ili zabranama na njihov spomendan. Stočarstvo je, barem je donedavno bilo, temeljna grana privređivanja u ovome kraju, pa ne čudi da su stanovnici i putem pomoći svetaca i izvođenjem nekih postupaka na njihov dan nastojali osigurati uspjeh na tom gospodarskom području. Pritom je osobito zanimljivo da su se na ovome malome prostoru u sličnoj ulozi našla dva sveca.

Kako je znano, sv. Juraj najčešće se prikazuje kao vitez s konjem koji probada zmaja. Motiv je nastao na temelju zbivanja uvrštenog u *Legenda aurea* iz 13. st. Jacoba iz Voraginea: Gradu Cireni u Libiji prijetio je strašan zmaj. Stanovnici grada svakodnevno su mu žrtvovali dvije ovce kako se ne bi okomio na njih. Kad je ovaca ponestalo, zmaj je zatražio ljudske žrtve. Jednoga je dana kocka pala na kraljevu kćer. Čekajući zmaja na obali, ona se molila i tad se pojavio sv. Juraj, koji je zmaja ubio. Nakon toga su se svi stanovnici grada pokrstili. Štovanje sv. Jurja proširilo se već u 5. st. Počeli su ga častiti na Bliskom istoku, u Egiptu i Etiopiji. Najsnažnije se razmahalo na Cipru, u Kapadokiji i u Gruziji, otkud se kasnije proširilo u Rusiju i na Balkan. U Njemačkoj je doseglo vrhunac 896. godine, kad je biskup Hato iz Mainza donio glavu ovoga sveca na otok Reichenau na Bodenskom jezeru.⁵⁷

Iako bi poznavanje ove predaje moglo povezati sv. Jurja sa stokom, odnosno s ovcama, ili bi ga pak njegov poznati prikaz na konju mogao staviti u ulogu zaštitnika konja, nisam dobila izravne potvrde da su predaja ili prikaz utjecali na popularnost sv. Jurja, kao zaštitnika, u ovome kraju. Na popularnost je svakako utjecao, kako se iz kazivanja iščitava, njegov smještaj u kalendaru. Prema tome je li gora prolistala ili nije, stanovnici prosuđuju je li sv. *Juraj došao na zelenom ili na crnom konju*. O tome će ovisiti, kako su naveli, i rodost gospodarske godine koja slijedi. Očito je, iz kazivanja, da se dan sv. Jurja povezuje s poželjnim buđenjem

⁵⁶ Zbivanje su videosnimkom zabilježile Marija Kulišić i Ivana Vuković tijekom proslave blagdana Majke Božje Snježne u Krivom Putu 2004. godine, a taj podatak donose i u svom radu u ovome broju *Senjskog zbornika*.

⁵⁷ V. SCHAUBER – M. SCHINDLER, 1995, 174-175.

prirode u ovo doba godine, odnosno s proljećem, ali s naglašenom gospodarskom svrhom. Milovan Gavazzi pisao je, imajući na umu hrvatske običaje uopće, da se Jurjevo često i izrazito shvaća kao pravi početak proljeća, više nego Josipovo ili 1. svibnja, a k tome, još i više kao početak kućanstvene ili gospodarske godine.⁵⁸ No, kad se na krivoputskom području uzme u obzir vjerovanje povezano sa sv. Josipom, tj. da on udarajući čekićem unosi *mezgru* u stabla, čini se da upravo Josipovo kazivači smatraju početkom proljeća. Jurjevo se pak, sudeći prema navedenom proricanju o rodnosti budućeg vremena te prema vjerovanjima u kojima sv. Juraj donosi rodnost zemlji ili je zaštitnik polja, doživljava kao početak gospodarske godine. Na početku takve godine valjalo je onda i blagoslovom zaštititi stoku od bilo kakvih nedaća i stradavanja. (Kraj takve godine, prema raširenoj izreci, već navedenoj ranije, na istraživanom području, bio bi dan sv. Martina). No, to i dalje ne objašnjava vezu između sveca Jurja i očekivane rodnosti i stoke. Postupci koji se izvode na Jurjevo te postojeća vjerovanja i zabrane među kazivačima, objašnjavaju se time što je to, primjerice, dobro za očuvanje stoke od bolesti i drugih nedaća ili jer se to "oduvijek radi" i "oduvijek se tako vjeruje". Možda bi se ovdje trebale uplesti opsežnije studije o mitskoj pozadini nekih jurjevskih običaja i vjerovanja koje bi pokazale njihovo pretkršćansko podrijetlo.⁵⁹ U prvome redu mislim tu na dan koji je (kao i kod Krivopučana) poosobljen u Jurju, ukradenom Perunovu sinu, čuvaru ovaca boga stoke Velesa. Juraj se na Jurjevo vraća i donosi plodnost.⁶⁰

U smislu povezanosti sa stokom u vjerovanjima, nejasnoća jednako vrijedi i za sv. Antuna Padovanskog. Čašćenje sv. Antuna Padovanskog prvo se proširilo po Padovi i u franjevačkom redu, a od 16. st. časti se u cijeloj Crkvi.⁶¹ Ono što bi ga moglo povezati s domaćim životinjama, jest prikaz čuda s hostijom. Prikaz je nastao na temelju predaje da je sv. Antun Padovanski pokazao hostiju ogladnjelom magarcu jednoga heretika, no magarac ju je odbio, a potom pokleknuo. Nakon toga heretik se obratio. Ni ova predaja, kao ni bilo što izravno povezano sa sv. Antunom, sudeći prema navodima kazivača, ne objašnjava njegovu popularnost u liku zaštitnika stoke, niti vezu ovoga sveca sa stokom uopće. No, tu bi mogao pomoći jedan drugi svetac. Naime, drugi je sv. Antun u mnogim krajevima Hrvatske u pučkom vjerovanju prihvaćen u ulozu zaštitnika stoke – sv. Antun Opat, čiji je spomendan 17. siječnja. Predaje o ovome svecu, a osobito njegov prikaz sa svinjom, zbog čega ga se u puku često naziva i Antun *Svinjski*, zasigurno su utjecale na to da mu se u pučkoj pobožnosti dodijeli uloga zaštitnika stoke. Ipak,

⁵⁸ M. GAVAZZI, 1988, 41.

⁵⁹ Usp. V. BELAJ, 1998.

⁶⁰ V. BELAJ, 1998, 168-206, 349.

⁶¹ V. SCHAUBER – M. SCHINDLER, 1995, 290-293

kad se govori o popularnosti svetaca u hrvatskoj pučkoj pobožnosti, teško da se koji može "nositi" sa sv. Antunom Padovanskim. Stoga se uloga zaštitnika stoke sa sv. Antuna Opata ponegdje prenijela u vjerovanjima na popularnijeg imenjaka, sv. Antuna Padovanskog, ionako u vjerovanjima vrlo "svestranog" sveca.

Suprotno tomu, lakšim se čini razumjeti ulogu sv. Antuna kao pomoćnika žena i djece pri porodu u pučkoj pobožnosti. Tu je ulogu puk mogao dodijeliti svecu, primjerice, na temelju predodžbi izazvanih popularnim prikazom ovoga sveca kako drži dijete – Isusa ili prikazom ovoga sveca sa srcem u plamenu koji simbolizira ljubav prema Isusu i njegovoj majci Mariji.

Navedeni postupci sa stokom kao i neka vjerovanja i zabrane povezani sa svecima Antunom i Jurjem nemaju teološko opravdanje i njihovo podrijetlo nije u kršćanstvu. S druge pak strane, poznavanje podrijetla, primjerice, tih postupaka ne mora biti uvjet za otkrivanje njihova današnjeg značenja. Činjenica je da kazivači ove postupke doživljavaju kao kršćanske. Oni su za njih u prvome redu blagoslovi koji se izvode na kršćanski blagdan, s (u crkvi) blagoslovljenim grančicama i s blagoslovljenom vodom. Sa stajališta kazivača ovakvi postupci odražavaju svojevrstan odnos prema svetome. To je odnos koji je osobito razvidan kada se govori o samom vjerovanju u svece. Uloga svetaca je, sudeći prema molitvama koje im Krivopučani upućuju, da posreduju u komunikaciji s Bogom, iako se u nekim slučajevima čini da se vjera zaustavlja na njima. Sveci se doživljavaju kao pomoćnici i zaštitnici u svakidašnjem životu.

Već se u ranom srednjem vijeku u pučkoj pobožnosti inzistiralo na moći zagovora svecima i na njihovu posredovanju,⁶² a u kasnom srednjem vijeku iznikao je fenomen specijalizacije svetaca za određene potrebe i raznovrsne nevolje.⁶³ Doživljavanju svetaca u prvome redu kao zaštitnika pogodovalo je pripisivanje onodobnih niskih uvjeta života i katastrofa Božjoj kazni za počinjene grijeha, pa su se i rješenja za nastale probleme također tražila u nadnaravnom. Također, tomu su pogodovali i životopisi svetaca u kojima se oni slave kao zaštitnici, i njima inspirirana pučka propovijed.⁶⁴ Razvoju kulta svetih pridonio je i vjermički doživljaj svetaca koji su s jedne strane nadohvat ruke, za razliku od nedodirljivoga Boga, a s druge su strane miljenici Božji.⁶⁵

U vjerovanjima Krivopučana osnovna je uloga svetaca da osiguraju dobro na ovome svijetu, primjerice da očuvaju stoku od zla. Vjerovanje u svece zaštitnike uopće, kao i postupci i zabrane koji su u vezi sa spomendanima tih svetaca usmjereni na rješavanje ovozemaljskih problema. To je ujedno, barem

⁶² F. E. HOŠKO, 2001, 370.

⁶³ F. E. HOŠKO, 2001, 373.

⁶⁴ F. E. HOŠKO, 2001, 373-374.

⁶⁵ F. E. HOŠKO, 2001, 374; J. JUKIĆ, 1988, 67-68.

kako prikazano gradivo pokazuje, i osnovna svrha odnosa prema svetome. Ona je ujedno i bitno obilježje pučke pobožnosti u istraženom kraju. Imajući u vidu sve svece koji se ovdje spominju, oni su općenito, upravo zbog ovakvog vjerničkog odnosa prema njima, svakodnevno prisutni u životu mještana.

*Popis kazivača*⁶⁶

Krivi Put:

Mara Tomljanović *Isanova*, r. 1945. u Veljunu
Vlade Filipović, r. 1934. (?) u Krivom Putu, živi u Rijeci

Podbilo:

Anka Šolić, dj. Tomljanović, r. 1932. u Sibirju; zaselak Šolići
Marko Pavelić *Mijatina, Grobar*, r. 1917.; zaselak Žuljevići
Gojko Tomljanović, r. 1930. u Podbilu, živi u Senju

Lucići:

Marija Prpić *Kavaričina*, r. 1926.
Ivan Prpić *Kavarica*, r. 1927.

Prpići – Mrzli Dol:

Ana Prpić *Matoševa*, r. u Slunju, doselila 1963.
Milan Prpić *Matoš*

Pavići – Mrzli Dol:

Kata Pavelić *Burgijina* ili *Medonjina*, r. 1933. u Judić Gorici

Šojatski Dolac:

Marija Krmpotić *Maričeva*, dj. Tomljanović, r. 1919. u Alanu
Ivan Krmpotić *Šoparin*, r. 1925. u Veljunu
Mario Taboga, r. 1953.
Ana Šojat *Švabina*, r. 1939.
Ante Šojat, r. 1941.

Veljun:

Milan Krmpotić *Zekonja*, r. 1930.
Slavka Krmpotić, r. 1926.
Jula Krmpotić *Econjina*, r. 1932. u Melnici
Krunoslav Krmpotić *Econja*, r. 1936.
Joso Krmpotić, r. 1942.
Milka Prpić *Markina*, dj. Krmpotić, r. 1931.

⁶⁶ Svim kazivačima najsrdačnije zahvaljujem na gostoprimstvu i razgovoru.

Milan Prpić *Markina*, r. 1929.
Mara Krmpotić *Brndina*, r. 1919. u Milićima
Luka Krmpotić *Brnde*, r. 1922.
Eleonora Prpić, dj. Krmpotić, r. 1942. u Veljunu, živi u Senju

Literatura:

- Ellen BADONE (ur.), Introduction, u: *Religious Orthodoxy and Popular Faith in European Society*, Princeton University Press, Princeton, 1990, 4-23.
Vitimir BELAJ, *Hod kroz godinu*, Golden marketing, Zagreb, 1998.
William A. CHRISTIAN Jr., *Local Religion in Sixteenth-Century Spain*, Princeton University Press, Princeton, 1981.
William A. CHRISTIAN Jr., *Person and God in a Spanish Valley*, Princeton University Press, Princeton, 1989.
Milovan GAVAZZI, *Godina dana hrvatskih narodnih običaja*, (2. izd.), Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb, 1988.
Franjo Emanuel HOŠKO, *Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001.
Jakov JUKIĆ, *Povratak svetoga. Rasprava o pučkoj religiji*, Crkva u svijetu, Split, 1988.
Vera SCHAUBER – Michael SCHINDLER, *Svetniki in godovni zavetniki*, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 1995.
Milan SIJERKOVIC, *Pučko vremenoslavlje*, Otvoreno sveučilište, Zagreb, 1996.

SAINT GEORGE AND SAINT ANTHONY OF PADUA IN THE LIVES OF THE
INHABITANTS OF KRIVI PUT

Summary

Devotion to saints and their presence in the daily lives of believers of Krivi Put was the subject of research completed in May 2004 as a part of the scientific project *Identity and ethno genesis of the coastal Bunjevci*. In this paper, devotion to saints (*dulia*; in Greek, δουλως) is observed as a part of popular religion and a cultural characteristic. Special occasions when the belief in saints occurred and how it was expressed was reported by a few interviewees.

The presence of these saints in the daily lives of believers in this researched region is numerous. For example, some remembrance days of the popular agrarian calendar are related to key days at the beginning or end of some agricultural periods or they are related to key days of popular meteorology. Proverbs where these saints are mentioned and which are related to these days represent some beliefs about these saints. These are also apparent in the banning of some work activities on some days. There are some special occasions related to some saints/protectors. Amongst the saints/protectors the most popular are St. George and St. Anthony.

St. George is believed as the protector of the fields, horses or the general protector of cattle. Therefore interviewees mentioned his saint's day as the one related to cattle or they related his proverbs with crop success. The most common act which symbolises his day is the blessing of cattle with water blessed in the church using a little branch. In the researched region, it was believed that if *St. George arrived on a green horse* on St. George's saint's day, the year would be good but *if he*

arrived on a black horse, the year would be infertile and unsuccessful. On St. George's day it is banned to plough one's own land with your own cattle.

The protection of cattle is most often dedicated to St. Anthony of Padua. He was especially worshipped to help ill cattle or when cows were about to deliver calves. St. Anthony was also believed as the one who helps women and babies in child birth. St. Anthony's saint's day was marked with some special acts or prohibitions related to cattle and which sometimes were very similar to those of St. George's day.

The interviewers did not find any explanations why St. George and St. Anthony are especially related to cattle. Some acts related to cattle, as well as some beliefs and prohibitions which are related to St. Anthony and St. George have no any theological explanation and their origins are not in Christianity although the interviewees had taken them as Christian. From their point of view, these acts show a respect towards these saints. The saint's role is to facilitate the communication with God, as it can be learnt from the prayers of people from Krivi Put dedicated to these saints, although it sometimes seems that beliefs are only related to the saints. Saints are seen as those who help and protect in daily life with their main role to assure good life in this world. Solving problems of this world is the main purpose in the relationship towards sanctity and an important characteristic of the people's religion in this researched region. Also taking into consideration some other saints mentioned in the research, they are generally presented in the daily lives of people because of their specific believer's relationships.

ST. GEORG UND ST. ANTONIUS VON PADUA IM LEBEN DER LEUTE AUS KRIVI PUT

Zusammenfassung

Die Verehrung der Heiligen und ihre Anwesenheit im Alltag der Gläubigen auf dem Gebiet von Krivi Put war ein Thema der Untersuchungen die im Mai 2004 auf dem Gebiet von Krivi Put durchgeführt wurden. Es handelte sich um das wissenschaftliche Projekt "Identität und Etnogenese der Bunjevci im Hinterland von Senj".

Die Verehrung der Heiligen betrachtet man in diesem Artikel als einen Teil der Volksfrömmigkeit und als eine eigenartige Kulturkennzeichnung. Prüflinge aus Krivi Put beschrieben ihr Glauben an die Heiligen und den Ausdruck dieses Glaubens zu besonderen Anlässen.

Die Anwesenheit der Heiligen im Alltag der Gläubigen auf dem untersuchten Gebiet ist vielfältig. Zum Beispiel, einige Gedenktage im landwirtschaftlichen Kalender sind mit den Haupttagen ihrer landwirtschaftlichen Arbeiten oder ihres Lebens gebunden (z. B. Anfang oder Ende einer Arbeit, oder Haupttage der Volksmeteorologie). Die Heiligen werden an bestimmten Tagen als Patrone besonders verehrt und die Beliebtesten sind St. Georg und St. Antonius von Padua.

St. Georg erscheint im Glauben des Volkes als Patron des Ackers, der Pferde oder überhaupt des Viehs. Das bekannteste Geschehen zu diesem Tag ist die Segnung des Viehs mit in der Kirche gesegnetem Wasser und Zweigchen. Die Leute aus diesem Gebiet sagen: *Wenn St. Georg auf einem grünen Pferde kommt, dann folgt ein gutes Jahr, aber wenn er auf einem schwarzen Pferd kommt, wird das Jahr unfruchtbar i schlecht.*

St. Antonius von Padua ist in Krivi Put am meisten Patron des Viehs. Die Leute beten um seine Hilfe, wenn das Vieh krank ist oder wenn die Kuh kalbt. St. Antonius ist auch Patron der Frauen bei der Geburt.

Die Erzähler konnten nicht sagen, weswegen diese Heiligen in ihrem Glauben mit dem Vieh gebunden sind.

Die in diesem Artikel angegebenen Glauben haben keine theologische Erklärung und ihre Abstammung ist in keiner Verbindung mit dem Christentum.